

ĐỒNG TIỀN KỸ THUẬT SỐ DO CHÍNH PHỦ PHÁT HÀNH- TƯƠNG LAI CỦA HỆ THỐNG TIỀN TỆ THẾ GIỚI

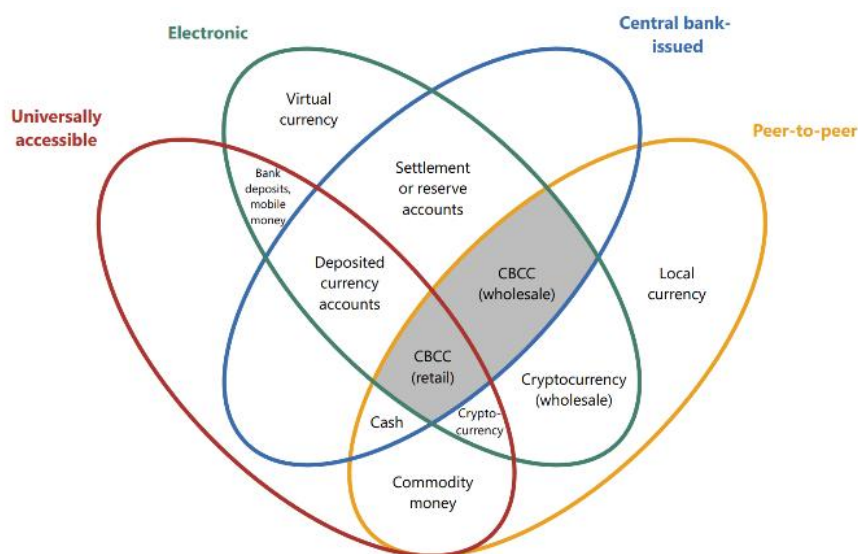
Nguyễn Hữu Huân- Ngô Minh Vũ- Nguyễn Văn Rót

Tóm tắt:

Ra mắt đồng tiền kỹ thuật số của ngân hàng trung ương (CBDC) dần được coi là một trong những nhiệm vụ cấp bách của nhiều chính phủ trên thế giới trước xu thế chuyển dịch từ các đồng tiền phi tập trung như Bitcoin sang các đồng tiền tập trung do chính phủ phát hành. Bài viết trình bày những ưu nhược điểm của đồng CBDC và thảo luận liệu CBDC có thể trở thành tương lai của hệ thống tiền tệ trên thế giới hay không, và nó sẽ mở ra kỷ nguyên mới về kinh tế tài chính trên thế giới như thế nào?

CBDC là gì?

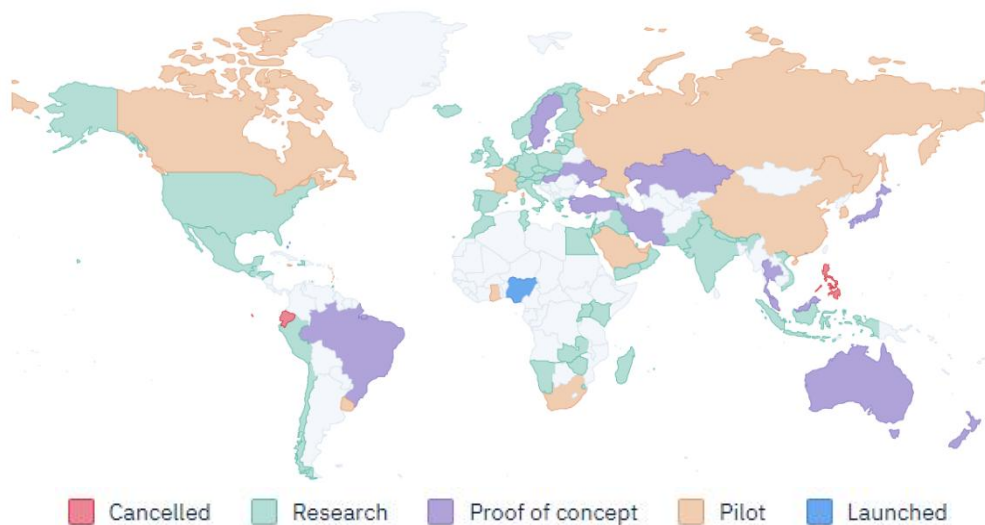
CBDC là một phiên bản kỹ thuật số của tiền tệ của một quốc gia được chính phủ hỗ trợ. CBDC được thiết kế để sử dụng như một hệ thống thanh toán sẵn có cho tất cả mọi người, kể cả những người không có quyền truy cập vào các dịch vụ ngân hàng truyền thống. CBDC có tiềm năng mang lại nhiều lợi ích cho cả cá nhân và doanh nghiệp. Ví dụ, CBDC có thể giúp giảm chi phí liên quan đến ngân hàng truyền thống, chẳng hạn như phí giao dịch. CBDCs cũng có thể giúp tăng cường bao gồm tài chính bằng cách cung cấp khả năng tiếp cận các dịch vụ tài chính cho những người không có khả năng tiếp cận với ngân hàng truyền thống. Tuy nhiên, cũng có một số rủi ro liên quan đến CBDC. Ví dụ, nếu một CBDC không được thiết kế phù hợp, nó có thể bị gian lận hoặc lạm dụng. Ngoài ra, CBDC cũng có thể được sử dụng để hỗ trợ rửa tiền và các hoạt động bất hợp pháp khác. Nhìn chung, CBDC có tiềm năng mang lại nhiều lợi ích, nhưng điều quan trọng là phải cân nhắc kỹ các rủi ro trước khi thực hiện CBDC.

Hình 1: Bông hoa tiền tệ. Nguồn: Bech and Garratt (2017)

Mức độ phổ biến của CBDC hiện tại

Lấy cảm hứng từ những tiến bộ gần đây trong hệ thống thanh toán dựa trên công nghệ (hệ thống thanh toán di động, tiền điện tử và công nghệ blockchain), các ngân hàng trung ương trên toàn thế giới ngày càng khám phá khả năng phát hành các dạng tiền kỹ thuật số. Hình thức tiền mới này được gọi là tiền tệ kỹ thuật số của ngân hàng trung ương (CBDC). Một CBDC được thiết kế chu đáo có thể giúp đáp ứng nhiều mục tiêu chính sách, nâng cao hiệu quả kinh tế và đóng vai trò là nền tảng cho đổi mới kinh tế (Choi et al., 2021). Hình 1 mô tả mức độ phổ biến rộng rãi và tiến độ nhanh chóng của sự tham gia của CBDC vào các ngân hàng trung ương trên toàn thế giới. Trong khi, tính đến giữa tháng 7 năm 2020, khoảng 36 ngân hàng trung ương đã công bố công việc CBDC (Li & Huang, 2021), hơn 100 ngân hàng trung ương trên khắp thế giới đang tích cực xem xét kế hoạch của họ cho CBDC vào cuối năm 2021. Các chương trình thí điểm cũng đang được triển khai ở nhiều quốc gia trên thế giới.

Hình 2: Bản đồ thế giới về các giai đoạn CBDC. (theo (Auer, Cornelli và Frost 2020) với dữ liệu được cập nhật cho đến ngày 22 tháng 5 năm 2022). Nguồn: cbdctracker.org. Có năm trạng thái chính của CBDC trên toàn thế giới. Cancelled: Các quốc gia đã ngừng hoạt động hoặc hủy bỏ CBDC; Research: Các quốc gia đã tiến hành nghiên cứu giải thích đầu tiên về CBDC; Proof of concept: Các quốc gia đã xuất bản ít nhất bằng chứng về khái niệm CBDC và đang trong giai đoạn nghiên cứu nâng cao; Pilot: Các quốc gia đã thử nghiệm CBDC trong môi trường thực tế trên quy mô rộng; Launched: Các quốc gia đã chính thức triển khai

Các dạng thiết kế của đồng CBDC

Có nhiều lựa chọn thiết kế cho tiền tệ kỹ thuật số của ngân hàng trung ương (CBDC), và việc lựa chọn thiết kế phụ thuộc vào mục tiêu và mục tiêu cụ thể mà ngân hàng trung ương mong muốn đạt được. Một số cân nhắc thiết kế chính bao gồm:

1. Loại CBDC cần phát hành - có hai loại CBDC chính: bán buôn và bán lẻ. CBDC bán buôn được thiết kế để sử dụng bởi các tổ chức tài chính và các doanh nghiệp lớn khác, trong khi CBDC bán lẻ được thiết kế để sử dụng bởi người tiêu dùng cá nhân.
2. CBDC sẽ được tạo ra và phân phối như thế nào - CBDC có thể được tạo ra theo nhiều cách khác nhau, bao gồm thông qua quỹ dự trữ của ngân hàng trung ương, bằng ngân hàng dự trữ phân đoạn hoặc bằng cách phát hành trực tiếp ra công chúng. Nó cũng có thể được phân phối thông qua nhiều kênh khác nhau, bao gồm các ngân hàng thương mại, bưu điện hoặc trực tiếp đến các cá nhân thông qua ví kỹ thuật số.
3. CBDC sẽ đóng vai trò gì trong nền kinh tế - CBDC có thể được sử dụng như một phương tiện thanh toán, một kho lưu trữ giá trị hoặc cả hai. Ngoài ra, CBDC có thể được thiết kế để hoạt động như một sự thay thế cho tiền mặt hoặc bổ sung cho các hệ thống thanh toán điện tử hiện có.
4. CBDC sẽ có những tính năng nào - CBDC có thể được thiết kế với nhiều tính năng khác nhau, chẳng hạn như tài khoản tạo ra lãi, tính ẩn danh và khả năng tương tác với các hệ thống thanh toán hiện có.
5. CBDC sẽ được quản lý và giám sát như thế nào - CBDC sẽ cần được quản lý theo cách đảm bảo tính ổn định và an toàn của nó. Ngoài ra, các ngân hàng trung ương sẽ cần đưa ra các cơ chế để giám sát việc sử dụng CBDC và ngăn chặn rửa tiền và các hoạt động bất hợp pháp khác.

Vai trò của CBDC trong việc thanh toán xuyên biên giới

Vai trò của tiền tệ kỹ thuật số của ngân hàng trung ương (CBDC) trong thanh toán xuyên biên giới vẫn đang được tranh luận. Một số người cho rằng CBDC có thể giúp giảm chi phí và rủi ro liên quan đến hệ thống thanh toán xuyên biên giới hiện tại, trong khi những người khác lo ngại rằng CBDC có thể dẫn đến rủi ro ổn định tài chính gia tăng. Có một số cách khác nhau mà CBDC có thể được sử dụng cho các khoản thanh toán qua biên giới. Một lựa chọn là các ngân hàng trung ương sẽ phát hành CBDC trực tiếp cho các ngân hàng thương mại, sau đó sẽ sử dụng nó để giải quyết các khoản thanh toán qua biên giới. Một lựa chọn khác là các ngân hàng trung ương sẽ phát hành CBDC cho công chúng, những người sau đó sẽ sử dụng nó để thực hiện thanh toán xuyên biên giới thông qua ví kỹ thuật số. Có một số lợi ích khi sử dụng CBDC cho các khoản thanh toán qua

biên giới. CBDC có thể giúp giảm chi phí thanh toán qua biên giới, vì sẽ không cần giao dịch ngoại hối. Ngoài ra, CBDC có thể giúp giảm thiểu rủi ro liên quan đến thanh toán xuyên biên giới, vì nó sẽ ít bị gian lận và rửa tiền hơn. Tuy nhiên, cũng có một số rủi ro liên quan đến việc sử dụng CBDC để thanh toán qua biên giới. Một rủi ro là CBDC có thể dẫn đến rủi ro ổn định tài chính gia tăng, vì nó có thể trở thành phương tiện thanh toán ưa thích và dẫn đến việc các ngân hàng thương mại phải chạy đua. Một rủi ro khác là CBDC có thể được sử dụng cho các hoạt động bất hợp pháp, vì nó sẽ ẩn danh và không thể theo dõi được. Bất chấp rủi ro, các ngân hàng trung ương trên thế giới đang tiếp tục tìm hiểu khả năng phát hành CBDC. Ngân hàng Trung ương Anh, Ngân hàng Trung ương Châu Âu và Ngân hàng Nhật Bản đều đang tiến hành nghiên cứu về CBDC và những tác động tiềm tàng của nó. Ngoài ra, một số ngân hàng trung ương, bao gồm cả Ngân hàng Nhân dân Trung Quốc, đã bắt đầu thử nghiệm các loại tiền kỹ thuật số.

Vai trò của CBDC trong tài chính toàn diện

CBDC có thể đóng một vai trò trong việc bao gồm tài chính bằng cách cung cấp khả năng tiếp cận các dịch vụ ngân hàng cho các nhóm dân cư không được phục vụ. Ví dụ, ở các nước đang phát triển, CBDC có thể giúp cung cấp khả năng tiếp cận các dịch vụ ngân hàng cơ bản cho người dân nông thôn không được tiếp cận với cơ sở hạ tầng ngân hàng truyền thống. Ngoài ra, CBDC có thể giúp giảm chi phí chuyển tiền bằng cách cung cấp cách gửi tiền quốc tế rẻ hơn và nhanh hơn. CBDCs cũng có thể giúp thúc đẩy bao trùm tài chính bằng cách cung cấp một cách an toàn và thuận tiện cho mọi người trong việc cất giữ và sử dụng tiền. Đặc biệt, CBDC có thể giúp giảm thiểu rủi ro trộm cắp và gian lận liên quan đến các giao dịch tiền mặt. Ngoài ra, CBDC có thể cung cấp một cách thuận tiện để mọi người thực hiện thanh toán mà không cần tài khoản ngân hàng hoặc thẻ tín dụng. Nhìn chung, các CBDC có tiềm năng đóng một vai trò quan trọng trong việc thúc đẩy hòa nhập tài chính trên toàn thế giới. Tuy nhiên, điều quan trọng cần lưu ý là các CBDC vẫn đang trong giai đoạn phát triển ban đầu và còn rất nhiều việc cần phải làm để phát huy hết tiềm năng của họ.

Phê bình và sự phát triển trong tương lai tiền của Ngân hàng Trung ương Kỹ thuật số

Đã có những lời chỉ trích về tiền kỹ thuật số của ngân hàng trung ương (CBDC) từ cả các chủ ngân hàng trung ương và các nhà bình luận khu vực tư nhân. Một số chỉ trích chính như sau:

1. CBDC có thể làm tăng rủi ro về ổn định tài chính - nếu CBDC được phổ biến rộng rãi, nó có thể trở thành phương tiện thanh toán ưa thích và dẫn đến việc các ngân hàng thương mại phải chạy đua. Điều này có thể dẫn đến rủi ro ổn định tài chính gia tăng và mất niềm tin vào hệ thống ngân hàng.

2. CBDC có thể làm tăng rủi ro lạm phát - nếu CBDC được sử dụng rộng rãi, nó có thể làm tăng cung tiền và dẫn đến lạm phát.

3. CBDC có thể được sử dụng cho các hoạt động bất hợp pháp - nếu CBDC ẩn danh và không thể truy cập được, nó có thể được sử dụng để rửa tiền, tài trợ khủng bố và các hoạt động bất hợp pháp khác.

4. CBDC có thể thay thế các hệ thống thanh toán hiện có - nếu CBDC trở thành phương tiện thanh toán ưa thích, nó có thể thay thế các hệ thống thanh toán hiện có, chẳng hạn như thẻ tín dụng và thẻ ghi nợ. Điều này có thể gây ra những hậu quả tiêu cực cho các công ty cung cấp các dịch vụ này.

5. CBDC có thể gây xáo trộn cho hệ thống ngân hàng - nếu CBDC được giới thiệu, nó có thể dẫn đến việc tái cấu trúc hệ thống ngân hàng. Điều này có thể gây ra những hậu quả tiêu cực cho các ngân hàng, bao gồm cả việc mất việc làm. Bất chấp những lời chỉ trích, các ngân hàng trung ương trên thế giới đang tiếp tục tìm hiểu khả năng phát hành CBDC. Ngân hàng Trung ương Anh, Ngân hàng Trung ương Châu Âu và Ngân hàng Nhật Bản đều đang tiến hành nghiên cứu về CBDC và những tác động tiềm tàng của nó. Ngoài ra, một số ngân hàng trung ương, bao gồm cả Ngân hàng Nhân dân Trung Quốc, đã bắt đầu thử nghiệm các loại tiền kỹ thuật số.

Đề xuất xây dựng CBDC tại Việt Nam:

Dựa trên tất cả các vấn đề trên, một số đề xuất về thiết kế CBDC ở Việt Nam có thể được đề xuất.

Thứ nhất, CBDC là một khái niệm tương đối mới, và những tác động thực sự đến hệ thống tài chính hiện tại ở Việt Nam là rất khó ước tính do hệ thống ngân hàng Việt Nam còn mỏng manh. Do đó, NHNN phải thực hiện các dự án thí điểm ở các khu vực cụ thể, tập trung vào các tác động của CBDC đối với chính sách tiền tệ, thị trường tài chính và ổn định tài chính. Để đáp ứng kết quả của các dự án thí điểm, NHNN sẽ lập lại và cải tiến thiết kế CBDC. Do đó, NHNN sẽ cần sự hợp tác của nhiều bên liên quan và tổ chức trong hệ thống tài chính Việt Nam, bao gồm các ngân hàng thương mại, quỹ, công ty đầu tư, công ty chứng khoán và các tổ chức tài chính khác. Bộ Tài chính và các tổ chức chính phủ khác cần hợp lực để thúc đẩy quá trình nghiên cứu và thí điểm CBDC Việt Nam. Cho đến thời điểm hiện tại, NHNN có thể sẽ được xem xét kỹ lưỡng để đưa ra cách tiếp cận phù hợp với CBDC Việt Nam. Tuy nhiên, do tính phức tạp và tác động rộng rãi của nó đối với mọi cá nhân, nên việc trao đổi thông tin thường xuyên và cởi mở để nhận phản hồi về dự án CBDC cần được ưu tiên hơn so với việc xem xét kỹ lưỡng.

Về sự lựa chọn giữa CBDC bán lẻ dựa trên mã thông báo hoặc dựa trên tài khoản, một số lý do nên sử dụng CBDC dựa trên tài khoản ở Việt Nam. Thứ nhất, Chính phủ Việt Nam đã ủng hộ việc lựa chọn tiền tệ kỹ thuật số dựa trên tài khoản. Ví dụ, Việt Nam đã áp

dụng chính sách không sử dụng tiền tệ vật chất trong các giao dịch từ năm 2021 đến năm 2025 tại Quyết định số 1813 của Thủ tướng Chính phủ ngày 28 tháng 10 năm 2021. Chính phủ chính phủ đặt ưu tiên rất cao vào tính minh bạch của các giao dịch kinh tế và tuân thủ luật chống rửa tiền thông qua việc sử dụng các Nhà cung cấp Giao diện Thanh toán. Thứ hai, trái ngược với CBDC dựa trên tài khoản, trong khi triển khai CBDC dựa trên mã thông báo, điều quan trọng là chính phủ Chính phủ trước tiên phải thiết lập một khuôn khổ để giám sát và quản lý các giao dịch tiền bất thường và số lượng lớn nhằm giảm các hoạt động rửa tiền. Chứng từ ẩn danh được đề xuất của ECB có thể là một khả năng. Tuy nhiên, chi phí triển khai các công nghệ này có thể quá đắt đối với Việt Nam. Bên cạnh đó, phương pháp tiếp cận bằng chứng công việc cho tiền kỹ thuật số dựa trên mã thông báo chắc chắn sẽ chậm hơn so với chuyển tiền mặt ngay lập tức qua hệ thống tài khoản. Thứ ba, so với CBDC dựa trên tài khoản, các ngân hàng trung ương sẽ ít quen thuộc hơn với CBDC dựa trên mã thông báo, vốn sẽ có chi phí cao về nhân sự và nguồn lực tiền tệ.

Dự kiến, NHNN sẽ sử dụng kỹ thuật dựa trên tài khoản để phát hành CBDC. Theo cuộc thăm dò ý kiến của chúng tôi, các tiêu chí thiết yếu để được CBDC chấp nhận trong tương lai phụ thuộc vào tính hữu ích và hiệu quả của nó như một phương tiện trao đổi cho các giao dịch đồng thời tuân thủ các quy định về quyền riêng tư. Do đó, ngoài SBV, mạng lưới CBDC lớn hơn tại Việt Nam nên bao gồm các Nhà cung cấp Giao diện Thanh toán để xác thực danh tính của người dùng dưới dạng kiến trúc Hybrid CBDC.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

An, Y. J., Choi, P. M. S., & Huang, S. H. (2021). Blockchain, Cryptocurrency, and Artificial Intelligence in Finance. In *Fintech with Artificial Intelligence, Big Data, and Blockchain* (pp. 1-34). Springer, Singapore.

Bech, M. L., & Garratt, R. (2017). Central bank cryptocurrencies. *BIS Quarterly Review September*.

Li, S., & Huang, Y. (2021). The genesis, design and implications of China's central bank digital currency. *China Economic Journal*, 14(1), 67-77.